

MEMORIAŁ

Generał *Wittek*

~~*Przemysław Jankowski*~~

AK
K9

Bydgoszcz
Stawieńska
17/17

KACZYŃSKA-KRAFTOWNA

zam. Jawer (od 1942)

ps. Ala'

540/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — KACZYŃSKA-KRAFTOWA

zam. Tower

540.1.06k

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa ✓

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora ✓

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne... —

IV. Korespondencja —

.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] —

VI. Fotografie —

III Relacja w tablicy

- Relacja własna, kopra, k.l.s. 12.

Urodzila Tauer Karolína Krajska prol. Ala 84 nr powstalczy
Bydgoszcz
Stawiska 17/47 Lyciorus

Urodziłam się 24.04.1927 we Lwowie. Ojciec Emil architekt
matka Maria Krukówna. 1925 rodzice przenieśli się do
Bydgoszczy. Ojciec ukończył szkołę architekta w 1939 r.
W czasie okupacji wzięty do niewoli. Resztę czasu spędził
w łagrowym obozie. 1940 uwięziono go w więzieniu
przez Gestapo. Po 2 tygodniach zwolniono go z powodu
codziennego meldowania się w Gestapo. Po uwięzieniu
wzięty do niewoli w Warszawie. W 1941 przesiedlono go do Warszawy
w 1941 jesienią, wstąpił do KZK. Pracował jako
kolportażysta i gromicznik, następnie sekretarz na Bielanach
jako kierownik kwateron kontakt z "Oskarzem" Bernard
Zaremski. Wiosną 1942 przesiedlono go do
dotychczasowej w obozie, w związku z działalnością
w grupie i działalnością w obozie. Wzięty do niewoli
w 1942 w związku z działalnością w obozie. Śledzona
była do podchorążego. Wzięty do niewoli w różnych
lokalach Piętna Górskiego Korwickiego. Po zdaniu egzaminu
w kwietniu 1944 zdaniem amatorskim współpracownika
5 maja odbyła się praca na Łazienkach w willi J. Holickiej
Korwickiego. Od 1943 pracowałem (na etacie) jako kierownik
w KZK KZAK w styczniu 1944 przenieśliśmy się do Berlina na pole
wobec kolegów z obojczyka pod "Kierownic" w Łazienkach
1 III 1944 zdaniem przenieśliśmy się do Łazienki w KZAK
na kierownika sekcji. Praca moja polegała na dostawianiu
dokumentów kierownikowi (grupa 32 osoby) kwateron bezpośrednio
kontakt z kierownikiem na Górnym Łazienki pod "Kierownic"
Funkcje te pełniłem do wybuchu powstania. 1. III - 3 X

1944 Powstanie Warszawskie - zgrupowanie kutierów pod kierownictwem
 Hanny (Maria Stok) razem z Anną, na Wolskiej (Gabrieli) potem
 Wilejskiej były "Zanka" (J. Dziadul - Maliszewska), "Banza" (Zelma - Pawłowska),
 "Misia" (Ferenzi), "Kauka" (Kadryga - Lipińska), "Nurka" (Lysakowska), "Marysia"
 (Maria - Kucowska). Zanim się między innymi różniła kwaterami dysponującymi
 na Maminskiej i Chopina. W czasie powstania otrzymałam kwaterę Wilemskiej
 nadaną mi na Chopina przez komendantkę H.K. (Beata) z Berlina
 otrzymałam kwaterę Kasprzaka i w lutym 1944 r. razem z porządkownicą Anną
 otyłem "Wanda" (Kwiatkowska - Piasek). Dwa dni później otrzymałam
 stopień porządkownika, ponieważ umiałam wybiec z wyścigu jako
 pierwsza. Ze względu na zły stan zdrowia (trupa zapalenie gruczoła
 chłoniwy) i przesłania nogi wyjechałam z ludnością cywilną
 do obozu w Pruszkowie. Po wyjeździe się z obozu popędziłam
 do Częszołchowy gdzie znajdowała się komórka Koda K G A K.
 Spotkałam tam komendantkę H.K. i Klara przedostałam dalej jako
 kutierka do stycznia 1945. Od lutego podjęłam pracę
 w Zakładach Zbrojowych w Kutnie. W październiku przeniosłam
 się do Ministerstwa Oświaty w Warszawie. W 1947 wyszłam z mężem
 z Odrobnyka Tawora imieniem. Do 1954 pracowałam w Laboratorium
 sp. Przemysłowe. Potem wykończyłam pracę i dałam pracę
 na pracach elektrycznych. Od 1966 zamieszkałam w Bydgoszczy
 i prowadziłam własne Laboratorium Chemii. Mąż mój
 zmarł w 1979. Dzieci moje ukończyły studia, mieszkają
 osobno i mają swoje rodziny. Od 1988 jestem
 na emeryturze

Maria Tawer

I 12 Dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

- Oświadczenie świadka J. Maliszewskiej, Warszawa 1991r., kopia, k.1 s.1-2
- Oświadczenie świadka D. Poutowskiej, Warszawa 1991r., kopia, k.1 s.3-4
- Oświadczenie świadka B. Zakrzewskiego, Warszawa 1990r., kopia, k.1 s.5
- Oświadczenie świadka, Warszawa 1990r., kopia, k.1 s.6

panina Malinewska „Zanka” „Antygona” dnia 5 czerwca 1991. I/2/1

przebiegowa FO nr 9, 02-518 Warszawa

imię, nazwisko, pseudonim i adres
składającego oświadczenie
(dla mężatek nazwisko panieńskie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, uczestnik (czka) – (wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. – od – do)
15. września 1940. do 15. września 1943. Kurierka, w. Z.W.Z. AK, Radom-Kielce
17. 1944. V oddział K.S. AK Kurierka ps. Zanka
1 VIII powstanie warszawskie - Żerowice, ps. Antygona
świadomy odpowiedzialności za prawdziwość podanych niżej przez mnie faktów, legitymujący (a) się
dowodem osobistym (innym dokumentem), seria i numer J.4.6233823 urwid. 14110501625
wystawionym dnia przez kpt. W. Wawrowa Mokotów

c. Świadczam, że Ob. Mrszula TAUER syn (córka) Emila
urodz. dnia 24. września 1924 r. w Łowiczu

jest mi znany (a) osobiście jako uczestnik (czka) – wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę
obozu, więzienia itp. oraz okoliczności, z jakimi świadek zetknął się z otrzymującym (cą) oświadczenie
i czasokres od – do 15. września 1943. do 1. stycznia 1945. jako
Kurierka. V. Oddział Kom. Głównej AK
1. 1. 1944. jako kierowniczka legalizacji Oddziału „WATRA”
V. Oddział K.S. AK
1. sierpnia 1944. Powstanie warszawskie
2. ALA (Mieczysław Tauer) spotykałam się w czasie wyprawy
obrońców, gdzie pracowałam w tych ramach komórek
Rarek ten brał czynny udział w powstaniu warszawskim
w zgrupowaniu pod dowództwem kapitana „Anny” (Tarcusie)

Wyżej wymieniony (a) posiadał (a) pseudonimy (y) ALA
stopień wojskowy podporucznik pełnił funkcję Kurierka Kierowniczka legalizacji
oraz brał udział w następującej działalności zaliczanej do uprawnień kombatanckich (wymienić jej rodzaje,

miejsowości, czasookresy itp.)
1. 1943. do 1. 11. 1944. Kurierka 9 k. V. oddział
1. 1944. do 1. VIII. 1944. Kier. legalizacji kom. „Watra” (V. oddział
K.S. AK
1. 11. - 1. 1. 1944. Powstanie warszawskie (Tarcusie pomógł przy
chowaniu).

1/2/2

Wyżej wymieniony był represjonowany (a): wymienić jej rodzaje, miejscowości, czasookres, organy represjonujące (nazwę), z jakich powodów itp. *nie*

Jeśli świadek jest członkiem organizacji kombatanckiej powinien podać jej nazwę, wpisać numer legitymacji członkowskiej, datę jej wydania, przez kogo *legitymacja kombatancka*
nr. 07549 69

N-19569 z dnia 1989 07 12 Zarząd Woj. "ZBOWIA"
ort. Światowy Związek Armii Krajowej (Kwó w IV)

Czy świadek posiada uprawnienia kombatanckie; podać kiedy i przez kogo przyznane, nr legitymacji, (zaświadczenia), datę wydania

Malińska
własnoręczny podpis

DYREKTOR DEPARTAMENTU
potwierdzam wiarygodność
podpisu świadka

Opinia organizacji kombatanckiej

ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY

02-009
Tel. 22 744 11 19

Strzedzinny Antoni
podpis z dniem 09 IV 1992
Janina

miejscowość, data

pieczęć organizacji kombatanckiej
imię i nazwisko, funkcja

I/2/3

DANUTA PAWŁOWSKA „DANKA” W-ko dnia 30. maja 1991

W-ko Czerniakowska 131 m 18

imię, nazwisko, pseudonim i adres
składającego oświadczenie
(dla mężatek nazwisko panieńskie)

187

115

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, uczestnik (czka) – (wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. – od – do)
IX. 1940. – XI. 1943. KOMENDA WSK MOKOTÓW. PS. BASKA. ŁACZYŃSKA. INSTRUKTOR SZKOLEŃ IOWY
I. XI. 1943. – 31. VII. V Oddz. KG AK. KURIERKA PS. DANKA. 1. I. XII. 1944. 2. I. X. 1944. czynny udział
2. I. X. 1944. o zakończeniu działalności AK KURIERKA PS. DANKA w powstaniu W-skim
świadomy odpowiedzialności za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący (a) się

dowodem osobistym (innym dokumentem), seria i numer SM. 5124769

wystawnionym dnia przez KDMO. Kowalska - Mokotów

oświadczam, że Ob. URSZULA TAUBER-KACZYŃSKA syn (córka) EMILIA

urodz. dnia 24 kwietnia 1924 w a. d. w Warszawie

jest mi znany (a) osobiście jako uczestnik (czka) – wymienić formację, ugrupowanie, jednostkę, nazwę obozu, więzienia itp. oraz okoliczności, z jakimi świadek zetknął się z otrzymującym (cą) oświadczenie

i czasokres od – do) 1. XI. 1943. DO 31. I. 1945. JAKO KURIERKA V ODDZ.

KOM. GŁOŃNEJ AK, a następnie JAKO KIEROWNICZKA LEGALIZACJI ODDZ. WATRA
V ODDZ. KG AK

Wyżej wymieniony (a) posiadał (a) pseudonimy (y) ALA

stopień wojskowy podporucznik .. pełnił funkcję KURIERKI I KIEROWNICZKI LEGALIZACJI
oraz brał udział w następującej działalności zaliczanej do uprawnień kombatanckich (wymienić jej rodzaje,

miejscowości, czasookresy itp.)

XI. 1943. do 1. III. 1944. KURIERKA KG V ODDZ.

1. III. 1944. – do 1. VIII. 1944. KIEROWNIK LEGALIZACJI KOMORKI WATRA / V ODDZ. KG

1. VIII. 1944. – 1. X. 1944. UDZIAŁ W POWSTANIU WARSZAWSKIM. AK

I/2/4

Wyżej wymieniony był represjonowany (a): wymień jej rodzaje, miejscowości, czasookres, organy represjonujące (nazwę), z jakich powodów itp. **NIE**

WVA
WVA

Jeśli świadek jest członkiem organizacji kombatanckiej powinien podać jej nazwę, wpisać numer legitymacji członkowskiej, datę jej wydania, przez kogo **ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ OKR. WARSZAWA**

Czy świadek posiada uprawnienia kombatanckie; podaj kiedy i przez kogo przyznane, nr legitymacji, (zaświadczenia), datę wydania **MIN. PRACY I POLITYKI SPOŁeczNEJ 20.09.1990 r.**

Janina Patrzyńska
własnoręczny podpis

**ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY
ARMII KRAJOWEJ
Okreg Warszawa
KCŁO Nr 4
02-031 Warszawa, ul. Liszchowa 62B
Tel. 23-74-11 w. 473**

potwierdzam wiarygodność podpisu świadka

*na zawołaniu
i wyświadczeniu*

miejscowość, data

M...
9-IV-92

pieczęć organizacji kombatanckiej, imię i nazwisko, funkcja

I/2/5

Zakrzewski Bernard - "Oskar"

Warszawa, dnia 4.XI, 1970
(miejscowość)

W-wa al. Jerozolimskie 42 m 6
(Nazwisko, imię, pseudonim i adres wydającego oświadczenie)

Oświadczenie świadka

Ja, jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia formację wojskową od — do): Szef Wydziału Komendy Głównej Z.W.Z. - A.K. w latach 1939-1944

świadomy(a) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów

o ś w i a d c z a m,

że Ob. Tauer Urszula z d. Krafft Kaczyńska Emila i Marii (córka)

urodz. dnia 24 kwietnia 1921 roku w Lwowie

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(cą) oświadczenie i czasokres od — do): w okresie od 1941 do października 1944 utrzymywałem stałe kontakty służbowe z wymienioną Obywatelką.

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim "Ala" i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalności w czasie walki z okupantem hitlerowskim, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): nalegała od 1941 r. do Z.W.Z., a następnie od 1943 r. do października 1944 do AK /Komenda Główna/. W wymienionych okresach pełniła kolejno funkcje: kolportera, łącznika, kuriera /m.i n. do Berlina/, a ostatnio kierownika legalizacji. Brała czynny udział w Powstaniu Warszawskim. Odznaczona w 1944 r. Krzyżem Zasługi i Krzyżem Walecznych.

Jeśli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej wydanej przez Zarząd Okręgu w Warszawie 110696

gwat
Pieczęć i podpis odpowiednich władz lub Zarządu ZBoWiD

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem
Gen. mjr. Bernard Zakrzewski
(nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, miejscowość)
Gen. mjr. Zakrzewski - Z.W.Z. - AK

Warszawa, 30. VI. 1970r. I/2/6

Osiadczenie

Niniejszym oświadczam, że Ursulę Kacynską (pseudonim) Ala znam jako jako łączniczkę - kurierkę w okresie pracy w organizacji Paliki Podziemnej.

Postąpiłam się wczesną jesienią 1942 kiedy rozpoczęły się szkolenia w grupach dot. pracy sanitacyjnej w miejscu, żywności uboższego, kwatermistrzostwa i t.d.

Następnie byłam w podchorążówce, która ukończyłam w kwietniu 1944; po zdaniu egzaminów zostałam imiennowo podporucznikiem Armii Krajowej.

Porucznikowa odbyła się w dniu 5 maja 1944 w miejscowości m. m.

Do wybuchu Powstania Byłam w stanie karności -

Jaświła Hłuska
Armia Krajowa zgrupowanie
Żywiec
bezpośrednia komendantka
Lorella.

II Materiały uzupełniające relację

- notka biograficzna, kopia, k.1 s.1-2
- fragment książki „Myśmy po prostu walczyli”, 1995r., kopia, k.3 s.3-5

Kaczyńska 12. Tauer Urszula z /d Kaczyńska Ociec Emil, matka Maria z /d
Krukowska II/A

Urodzona 24 Kwiecień 1921 r we Lwowie

Wykształcenie pół wyższe-chemik

Pracowała we własnym Laboratorium Chemicznym. Obecnie na emeryturze.

Do AK i WSK wstąpiła 41 roku. Była łączniczką, kurirem.

Pseudonim Ala. Brała udział w Powstaniu Warszawskim. Miała przydział
w Sztabie Głównym AK.

Mężatka 3 dzieci.

Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi w 43 r Powstańcym Krzyżem Warszawskim

Medalem za Warszawę 1939- 45.

Adres ul

Bydgoszcz

Powst. Warsz

II/2

Adres ul. Białobruna 17, 01-47 tel. 712 460 142

Medalem za Warszawę 1939-45.

Odznaczona Orderem Krzyża Zasługi

w stopniu pułkownika.

Do AK 1 23 września 1945 roku. Była pułkownikiem.

Pracowała w warszawskim laboratorium chemii. Uczestniczyła w powstaniu.

Urodzona 24 września 1901 r. w Łowiczu.

Kirkowska

1/2

III/3

Z książki pod redakcją Stanisława Krauskiego
o współpracy z Niemcami w walce z Niemcami? - 1995

nej. Konspiracyjne życiorysy ludzi podziemnych, skomplikowane, pełne napięć, oddalone przedziałem czasu, a wciąż jednak ciągle żywe i nie zezwalające na to, aby przejść obok nich obojętnie. Jednym z nich jest życiorys konspiracyjny Urszuli Tauer (z d. Kaczyńska Krafftówna) ps. "Ala". Życiorys tym bardziej skomplikowany, że jego autorka, pochodząca, jak wiele rodzin naszych z kresów wschodnich i zachodnich, z rodziny mieszanej, dwunarodowej, dokonać musiała samodzielnego wyboru. Wybrała Polskę i pozostała jej wierna po dziś dzień, dzieląc w trudnych latach powojennych losy żołnierza Armii Krajowej.

Urodziła się we Lwowie, wychowała w Bydgoszczy. Ranna w czasie działań wojennych 1939 roku, wczesną jesienią 1940 r. aresztowana przez Gestapo, zwolniona z nakazem codziennego meldowania się. Po rozstrzelaniu dziadka i aresztowaniach bliskich jej osób przedostaje się przez zieloną granicę do Warszawy. Jesienią 1941 r. wstępuje do ZWZ, składając przysięgę wraz z dwiema koleżankami (ps. "Magda", "Dorota"). Pełni funkcje łączniczki, kolporterki. Z czasem obejmuje funkcje kurierki Oddziału V Komendy Głównej na prawach pracownika etatowego z miesięczną pensją. Wskazuje to na całkowite zaangażowanie i dyspozycyjność w pracy podziemnej. Pomocna jest jej biegła znajomość języka niemieckiego. Kierowana jest często do Okręgów Centralnych i Zachodnich - łączność, kontakty osobowe.

Jak podaje w swych wspomnieniach, bierze również udział w intensywnym szkoleniu z programem szkoły podchorążych i zajęciami również poza Warszawą (zajęcia w terenie). Po zdaniu egzaminów mianowana zostaje podporucznikiem Armii Krajowej. Jak wynika z jej wspomnień było to 5 maja 1944 r. na Żoliborzu (ul. Kozielskiego 5) w obecności m.in. "Loretty" (Anna Robak, oficer W.S.K.).

W grudniu 1943 r. (po Świętach Bożego Narodzenia) ppor. "Ala" wyjeżdża jako kurierka do Berlina. Tę podróż wspomina, że "była wielka wyspa, przede mną 2 kurierów nie powróciło. Zadanie było piekielnie trudne, nie ukrywano tego, cóż, młodość i wiele szczęścia. Zakończyło się nawiązaniem kontaktu, przekazaniem materiałów i pieniędzy. A nie wiele brakowało, żeby znaleźć się w łapach Gestapo - dlatego mocno wierzę w Opatrzność Boską".

O znaczeniu berlińskiej trasy "Ali" świadczy chociażby to, że przed wyjazdem miała kilka spotkań z znaczącymi przedstawicielami Delegatury Rządu - mecenas Lis-Olszewski ps. "Dr Markiewicz" i B. Zakrzewski ps. "Oskar". Kontakt z Okręgiem Berlińskim AK był bardzo ważny, a jednym z zadań było utrzymywanie łączności z działającą tam organizacją podziemną Polskie Związki Powstańcze. W Berlinie istniała też ekspozytura wywiadu AK i łączność kurierska między Komendą Główną AK a władzami polskimi w Łodnymie. Daje to pewien obraz na znaczenie misji ppor. "Ali" i wykonanie przez nią trudnego zadania. Samo jej przybycie do Berlina zbiegło się z gigantycznym nalotem alianckim i wytworzona sytuacja omal że nie doprowadziła do dekonspiracji. Skończyło się szczęśliwie, bez wpadki.

Późniejsze trasy kurierskie ppor. "Ali" to łączność z obozami jenieckimi (Oflagi i Stalagi) i ośrodkami Polaków wywiezionych do Niemiec na roboty przymusowe. Jak podaje, w terminologii konspiracyjnej obozy oficerskie nazywane były kurnikami, dla szeregowych - gołębnikami, a te ostatnie - mrowiskami.

Za Berlin ppor. "Ala" odznaczona zostaje Krzyżem Zasługi z Mieczami.

W marcu 1944 r. przeniesiona zostaje do komórki "Wiatr" (V Oddział Komendy Głównej) i obejmuje po "Władce" (Władysława Leekowa) stanowisko kierownika le-

galizacji dokumentów dla grupy kurierów liczącej 32 osoby. Jej bezpośrednim przełożonym jest kpt. "Anna" (Maria Stockowa). W tym okresie ma częste kontakty z "Kmitą" (szef świetnie zakonspirowanej drukarni na Grzybowskiej). Z lokalu "Ali" korzysta często Delegatura Rządu.

Ponieważ sama przeszła praktycznie pracę kurierki, zdawała sobie dobrze sprawę z tego, jak ogromne znaczenie mają dobrze wykonane dokumenty, tym bardziej, że kurierzy często jeździli w mundurach niemieckich. Wspomina, że "zawsze z wielką troską i odpowiedzialnością odprawiałam moich kurierów". Podstawą były mocne, nie budzące zastrzeżeń papiery, a reszta to spryt, odwaga, inteligencja i ten przysłowiowy łut szczęścia.

Funkcje kierownika legalizacji pełni "Ala" praktycznie do wybuchu Powstania Warszawskiego. Dwa dni przed wybuchem otrzymuje mosiężny znaczek ewidencyjny nr 84, podanie miejsca zbiórki (ul. Wspólna "Gabinecik" na zgrupowanie 10 osób - kurierki "Wiatraka" - chłopcy poszli do Czaty). Cały zespół pozostaje w dyspozycji Komendy Głównej, pełniąc służbę w łączności. Tym razem nie jest to łączność na wielkich przestrzeniach lecz na terenie walczącej Warszawy - łączność (również kanałami) z dowództwem Powstania (Śródmieście) a dowództwami innych dzielnic. Jak wspomina "Ala", "sytuacja była bardzo trudna, nie było tu przecież barykad, przekopów i przejść przez piwnice. Przebiegało się przez ulice, które były pod ostrzałem. Najgorsze i chyba najbardziej niebezpieczne były do przebiegnięcia Aleje Jerozolimskie (szerokie). Wylatywało się i wlatywało z bramy z jednej strony na drugą. Kiedy dotarłam na Wolę spotkało mnie straszne bombardowanie i tłumy ludzi uciekających przed Niemcami, którzy masakrowali ludność tej dzielnicy. Widok był przerażający...".

Po kilku dniach pobytu na Woli - Starówce jest w Śródmieściu na Moniuszki, tam bowiem umieszczono V Oddział Komendy Głównej. Pełni dyżury i obowiązki łączniczki. Podmieszkuje w lokalu na Górskiego wraz z "kanalarkami" (jest to potoczna w języku powstańczym nazwa tych, które drogą przez kanały utrzymywały łączność). Później po upadku Starego Mista, kiedy V Oddział przeniesiony zostaje na Chopina, "Ala" wraca do swej grupy na Wilczą. Zostaje ranna, postrzelona przez niemieckiego snajpera podczas przekazywania meldunku, a niebawem cały dom na Wilczej uszkodzony przez bombę, a grupa łączniczek przysypana pod gruzami. Szczęśliwie odkopana przez pobliski oddział pełni dalej służbę pomimo odniesionych obrażeń.

W drugiej połowie Powstania otrzymuje zadanie nawiązania łączności z oddziałami partyzanckimi w Kampinosie. Idzie z drugą kurierką kanałami na Ochotę - Rakowiec, a prowadzi je słynny Max (syn inżyniera od sieci kanalizacyjnych na Warszawę). Wspomina, że "była to mordercza przeprawa trwająca całą noc, często trzeba się było czołgać. Dwukrotnie wyprawy nie dały rezultatu, ponieważ Niemcy orientowali się, że kanały były wykorzystywane przez powstańców i dlatego w niektórych miejscach były założone ładunki wybuchowe, zamurowane przejścia, a przy otwartych włączach niemieckie posterunki z bronią maszynową i granatami. Na Mokotów szło się burzowcem, szczury i gęsta masa fekaliiów". O realiach tej pracy wojennej i codziennego bytowania wyraża się szczerze i pogodnie:

"Na taką wyprawę był przydział 2 sucharki, 6 kostek cukru i latarka, a po powrocie miska z dwoma wiadrami wody do umycia się. W normalne dni dostawali-

śmy we wrześniu ugotowaną pszenicę, czasem z jakimś tłuszczem lub zupę plujkę (jęczmień zmielony na młynku z łuskami - stąd plujka) i pewną ilość papierosów”.

Na jakieś 10 dni przed kapitulacją na Chopina ppor. “Ala” odznaczona zostaje Krzyżem Walecznych. Odznaczenie wręcza jej Komendantka kpt. “Berta” (Janina Sippko), a na dwa dni przed końcem Powstania zostaje awansowana do stopnia porucznika i otrzymuje przydział wyjścia z wojskiem jako tłumacz (dobra znajomość języka niemieckiego). Ponieważ w tym czasie jest mocno zainfekowana (gorączka - ropne zapalenie gruczołów chłonnych), przydział zostaje cofnięty.

Ostatecznie wychodzi 3 października z ludnością cywilną do obozu w Pruszkowie. Przy selekcji stwierdzono, że nie nadaje się na wywóz do pracy w Niemczech (okropny stan opatrunków). W rezultacie po trzydniowej podróży węglarkami wśród rannych, zmarłych, transport zatrzymuje się za Krakowem. Kto ma siły, próbuje ucieczki. Decyduje się na nią również “Ala”. Szczęśliwie dowlokła się do jakiegoś gospodarstwa i w kilka godzin później znajduje schronienie w oddziale partyzanckim. Oddział “Tysiąca Jeden” (dowódca por. “Dewajtis - Z. Waruszyński, cichociemny) należy do batalionu “Skała” (dowódca mjr “Skała”, Jan Panczakiewicz), wykonującego “Burzę” na terenie woj. krakowskiego. Po wyleczeniu się “Ala” przedostaje się do Częstochowy, gdzie odbudowuje się Komenda Główna AK i gdzie znajduje się już komórka V Oddziału Komendy Głównej. Jest tam już komendantka “Berta”, kurierki, łączniczki. Pomimo skrajnego wyczerpania przejściami powstańczymi, “Ala” zgłasza się do pełnienia służby. Jako kurierka wyjeżdża często do Krakowa. Jest to już właściwie agonia Polski Walczącej i Armii Krajowej. 31 stycznia 1945 r. por. “Ala” w bardzo ciężkim stanie zdrowia i trudnej sytuacji osobistej kończy swą czynną służbę w szeregach Armii Podziemnej. Pozostało jej poczucie dobrze spełnionego obowiązku i staranne ukrywanie swej niepodległościowej działalności.

WACZYŃSKA - KRAFFTÓWNA URZUŁA

T. 540

Gdańskie Zakłady Papiernicze
TECZKA DO AKT
1824-331 BN-73/7385-07
cena det. zł 5,00